

Glamsbjerg d. 8.februar 2006

Kære Uddannelsesudvalgsmedlem

Hvorfor er lærerne imod folkeskoleforliget? Det spørgsmål har jeg efterhånden fået flere gange. Jeg har derfor besluttet at henvende mig direkte til jer, der er medlemmer af uddannelsesudvalget for at gøre rede for de vigtigste problemstillinger.

Jeg vil gerne understrege, at lærernes kritik bunder i dyb bekymring for folkeskolens udvikling. Det forlig, der nu ligger, vil sammen med de øvrige ændringer i folkeskoleloven efter vores bedste overbevisning dreje folkeskolen i en retning, hvor der er alvorlig risiko for, at meget væsentlige værdier i den danske folkeskole bliver smidt over bord. Den enkelte elevs alsidige udvikling som er kernepunkt i den nuværende formålsparagraf nedprioriteres.

Med den ændring af folkeskolens formålsparagraf, der er lagt op til, vil der ske en indsnævring af faglighedsbegrebet, så der i alt for høj grad vil være fokus på det, der kan måles i de nationale obligatoriske test. Det er ligeledes vores store bekymring, at vægtningen i undervisningen vil gå i retning af indlæring af paratviden og udenadslære for at leve op til testkravene, som erfaringerne fra England viser. Og dermed en kraftig nedtoning af andre og mindst lige så vigtige kompetencer.

Lars Kolind, tidligere direktør for Oticon, præciserer i Berlingske Tidende den 31. januar 2006: ”Fagligheden gør hverken en medarbejder, en virksomhed eller et land konkurrencedygtigt. Det er fagligheden kombineret med tværfagligheden, evnen til at samarbejde, evnen til at forstå kundernes behov, evnen til at finde på nye ting, evnen til at tilpasse sig og evnen til at se større sammenhænge.”

Efter min opfattelse udtrykker Lars Kolind helt præcist, hvad det er, der er på spil, når vi taler om den danske folkeskoles kvaliteter. Vi ønsker ikke en folkeskole, hvor alle kompetencer ud over den målbare faglige viden, bliver gjort til noget sekundært. De er mindst lige så vigtige i den globaliserede verden, hvor gold viden og udenadslære ikke er nok til at skabe konkurrenceevne for et land. Det er i øvrigt påfaldende, at man i udlandet skæver til Danmark for at se, hvordan vi bygger vores skole- og uddannelsessystem op. Det er en kendt sag, at netop danske medarbejdere er særligt eftertragtede og kompetente på arbejdspladser verden over, og folkeskolen påtager sig gerne en del af skylden herfor.

Jeg vil gerne understrege, at vi som lærere ikke er imod test. Vi tester løbende. Både i forhold til det enkelte barn – og i forhold til klassen. Dels for at checke, om vi har nået det mål, vi satte for vores undervisning og dels for at få et udgangspunkt for det videre arbejde.

Vi ønsker derimod ikke at test skal bruges til rangordning af skolerne. Sporene fra England skræmmer. En rangordning af skolerne vil ikke hjælpe os i det store arbejde med at nedbryde den sociale arv. Tværtimod.

Det er nødvendigt, at vi tager fat på de problemstillinger, der er i folkeskolen. Det har hele tiden været vores overbevisning, at ansvaret for at rette op på eventuelle mangler og problemstillinger i folkeskolen bør ligge hos de enkelte skoler og lærerne samt de kommunale arbejdsgivere. Det er os,

der lokalt kan skabe ægte engagement og vilje ude på skolerne til at tage fat på at løse problemerne med for ringe læsefærdigheder, nedbrydningen af den sociale arv m.v.

Med det kontrolsystem, der nu ser ud til at skulle iværksættes, er der sendt en kraftig mistillidserklæring ikke blot til lærerne og skolerne, men også til de kommunale politikere. Kontrolsystemet er udtryk for, at forligspartierne øjensynligt ikke mener, at kommunerne og skolerne i tilstrækkelig grad er i stand til at sikre kvaliteten i undervisningen.

Rådet for Evaluering og Kvalitetsudvikling skal vurdere standarden på skolerne ud fra kvalitetsrapporter, som kommunalbestyrelsen hvert år skal udfærdige for skolevæsenet, og ud over en helt række formelle informationer om skolevæsenets rammer og de enkelte skolers virksomhed, skal skolernes testresultater også indgå i beskrivelsen af kvaliteten af de enkelte skoler.

Dette system vil resultere i et utroligt bureaukrati, som ikke i sig selv vil betyde nogen som helst form for kvalitetsforbedring af undervisningen. Med dette forlig er der dannet basis for en rangordning af skolerne og kommunerne, som vil virke ødelæggende for den gode dialog mellem skoler og kommuner, mellem lærere og forældre. Der er lagt op til en konkurrencementalitet, som ikke passer til dansk kultur, og som slet ikke vil virke befordrende for de resultater, vi ønsker i folkeskolen.

I forliget er det også et stærkt bureaukratisk element, at alle elever nu skal udstyres med en elevplan, hvor lærerne skal investere tid og resurser i at nedskrive målsætninger, handleplaner, opfølgning på tidligere fastsatte mål, aftaler mellem hjem og skole osv. Der er ingen tvivl om, at elevplaner i visse tilfælde ikke blot er en god ide, men også kan være en nødvendighed for at sikre kontinuiteten i skolegangen for enkelte elever. Men at bruge tid på at samtlige elever skal beskrives i mindste detalje kan meget nemt vise sig at være et tidsspilde af dimensioner, hvor energien og tiden kunne anvendes langt mere konstruktivt i selve undervisningen og til dialog med forældrene.

Hele dette apparat sammen med udviklingen af nationale test er en yderst bekostelig affære. Det viser erfaringerne fra Norge. Disse mange resurser kan anvendes langt bedre til bl.a. forskning, udvikling af undervisningsmateriale og efteruddannelse af lærerne.

Jeg vil hermed opfordre dig til som politiker at vurdere, om du er enig i lærernes kritik af det indgåede forlig, og hvis det er tilfældet at rette henvendelse til partifæller på Christiansborg og give udtryk for dine betænkeligheder. Vi synes, sagen er af kolossal betydning, og det skal være vores klare tilkendegivelse, at vi er parat til at tage ansvar for en anden måde at tænke kvalitet på, hvor effekten både bliver større, og hvor vi fortsat sikrer en høj prioritering af andre kompetencer end de helt fagspecifikke.

I 2004 udkom OECD's skolerapport med tilhørende anbefalinger. Danmarks Lærerforening udarbejdede efterfølgende en rapport: "Gør en god skole endnu bedre". Denne rapport kan du finde på Danmarks Lærerforenings hjemmeside: www.dlf.org eller du kan ringe til Vestfyns Lærerkreds på tlf. nr. 64721064 og bestille et eksemplar.

Jeg tillader mig at vedlægge et resume og eksempler på initiativer, der dengang blev tilbudt folketinget og kommunerne.

Venlig hilsen

Anita Christensen
Kredsformand

Den gode folkeskole kan blive endnu bedre

Resume og anbefalinger

Danmark har en god folkeskole, og de fleste elever i folkeskolen klarer sig godt. Det store flertal kommer videre efter folkeskolen og får en erhvervsuddannelse og får job på arbejdsmarkedet. Erhvervslivet er tilfreds med deres færdigheder, fordi folkeskolen lægger vægt på både de faglige kompetencer – at eleverne lærer at læse, skrive, regne, tale fremmedsprog - og de sociale kompetencer – at de er selvstændige, kreative, kritiske, kan samarbejde og tage ansvar.

Alligevel kan den danske folkeskole blive endnu bedre. Internationale undersøgelser som OECDs PISA-undersøgelse i 2000 viser, at ikke alle elever er lige godt rustet, når de forlader folkeskolen. En del har problemer med de grundlæggende færdigheder som at læse, skrive og regne. 18 procent af de danske 15-årige havde ifølge PISA-undersøgelsen vanskeligt ved at anvende deres læsning som et redskab i deres fortsatte uddannelse og i deres fremtidige arbejde. Og tal fra Undervisningsministeriet viser, at 13 procent af en ungdomsårgang hverken får en erhvervs- eller studiekompetencegivende uddannelse. Det er klart utilfredsstillende for alle, der har et medansvar i uddannelsessystemet – også folkeskolen. Der må gøres endnu mere for, at alle danske børn forlader folkeskolen med de bedst mulige kundskaber. Og at det nytter at gøre noget, viser den store læseindsats, der er gjort på langt hovedparten af de danske folkeskoler. Det er i den konkrete undervisningssituation kvalitetsudviklingen skal foregå. Det er derfor nødvendigt at lærere og børnehaveklasseledere er med til at formulere, hvordan udfordringerne skal løses på den enkelte skole.

De centrale parter omkring folkeskolen Undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Lærereforening kan formulere målsætninger og understøtte arbejdet på skolerne. De centrale parter skal påtage sig ansvaret for at prioritere indsatsområderne, så skolerne ikke oplever, at de stilles over for en et uopfyldeligt forventningspres. Forældrene er en afgørende samarbejdspartner for folkeskolen, så Skole og Samfund skal inddrages i det centrale arbejde på en række områder.

I forhold til udmøntningen på den enkelte skole spiller skoleledelsen en helt afgørende rolle.

Skoleledelsen skal sikre, at lærerne engageres i opgaven, og skoleledelsen er ansvarlig for at beskrive skolens indsats.

I dette resume præsenterer vi kort de områder, som vi mener må indgå i prioriteringen af en fælles målrettet indsats i de kommende år. I rapporten er baggrunden for denne vurderingen uddybet.

Massiv indsats for læseundervisningen

81 procent af kommunerne har indenfor de sidste ti år taget initiativer til forbedring af læseundervisningen og i 83 procent af kommunerne har en eller flere skoler taget egne initiativer på læseområdet.

94 procent af lærerne i de kommuner, som har gjort noget, mener da også, at initiativerne har forbedret undervisningen, viser Danmarks Lærereforenings nye undersøgelse.

Vi skal have de sidste knap 20 procent med også. De skal også sætte en særlig læseindsats i gang for de elever, der har særligt behov. Der skal være en fælles forpligtende målsætning, at alle folkeskoler har iværksat initiativer, der forbedrer læseundervisningen. Men ingen skal tvinges til at gennemføre læseindsatsen på en bestemt måde. Gode læseresultater kan og skal opnås på baggrund af forskellige pædagogiske forudsætninger og vilkår, viser erfaringerne fra de andre kommuner.

Her gælder det også om at styrke efter- og videreuddannelsen af lærerne. 97 procent af de dansklærere, som Danmarks Lærereforening har spurgt, siger, at mere efteruddannelse vil forbedre deres undervisning i læsning.

Knap halvdelen af dansklærerne har indenfor de seneste ti år fået mere end 15 timers sammenhængende efteruddannelse på området, men 29 procent har overhovedet ingen efteruddannelse fået. Det er ikke godt nok.

Danmarks Lærereforening anbefaler:

- **Læsning prioriteres som et nationalt indsatsområde, som understøtter og viderefører læseindsatsen med henblik på at alle kommuner og skoler udarbejder handleplaner læseindsatsen**
- **Læseundervisning og dansk som andetsprog skal være en obligatorisk del af læreruddannelsen**
- **Der skal etableres samarbejde mellem skoler og daginstitutioner om børnenes sproglige udvikling**
- **Der skal sættes ind med en systematisk indsats for at styrke forældrenes muligheder for at støtte deres børns læseindlæring**
- **Alle skoler bør råde over veluddannede resursepersoner i læsning, der kan give faglig sparring til kolleger**
- **Alle lærere, der har ansvaret for læseundervisning, skal indenfor en kort årrække have den nødvendige efteruddannelse på området**
- **Der skal etableres et fagligt miljø for lærerne omkring læseindlæring**
- **Der skal sættes fokus på læseindlæring gennem hele skoleforløbet – også med fokus på de to-sprogede og de ældste elever**

Naturfag skal på den nationale dagsorden

Forskerne bag OECDs PISA-undersøgelse var ikke imponeret af de danske elevers kundskaber i naturfag.

De konkluderede, at eleverne kunne bruge almindelig naturfaglig viden, men de formåede ikke "fuldt ud at anvende naturvidenskabelige begreber ved forudsigelser eller som led i en forklaring."

Men indsatsen overfor naturfag står i skarp kontrast til læsning som indsatsområde. Ifølge Danmarks Lærerforenings undersøgelse har kun 12 procent af kommunerne taget initiativ til at forbedre fysik/kemi-undervisningen indenfor de sidste ti år, mens 24 procent har taget initiativer i forhold til undervisningen i natur/teknik. Og man finder tilsyneladende ikke, at indsatsen har båret særlig frugt. Hvor 83 procent vurderer, at initiativerne på læseområdet har givet bedre resultater, er de tilsvarende tal for natur/teknik og fysik/kemi kun 56 og 53 procent. Og kun henholdsvis 5 og 4 procent mener, at der er taget initiativer, som i høj grad forbedrer elevernes resultater i natur/teknik og fysik/kemi.

Faget natur/teknik blev indført i folkeskolen på 1.- 6. klassetrin i 1993, og faget var i begyndelsen præget af usikkerhed, der manglede faglokaler og af, at ingen lærere havde linjefag i det nye fag.

Natur/teknik blev nemlig først tilbudt som linjefag senere, og det medførte, at de første lærere med natur/teknik som linjefag dimitterede i 2003 – altså ti år efter faget var indført i folkeskolen.

Der mangler fortsat lærere med linjefag i natur/teknik, og mange lærere føler sig ifølge tidligere undersøgelser dårligt rustede til at undervise i faget.

Midt i 90'erne gennemførte Danmarks Lærerhøjskole en undersøgelse, der viste, at 76 procent af skolelederne ved fagfordeling lagde meget stor vægt på, at natur/teknik-læreren havde klassen i et andet fag, mens kun 28 procent vægtede det højt, at læreren havde naturfaglig baggrund. Samme undersøgelse viste, at 57 procent af lærerne i natur/teknik ikke havde et linjefag indenfor naturfag og det tal var faldet til knap 32 procent i 2002.

De tal bekræftes af Danmarks Lærerforenings undersøgelse, hvor kun 5 procent af lærerne i natur/teknik har faget som linjefag. Det er ikke så overraskende, eftersom der endnu kun er meget få lærere med faget som linjefag. Men det er bekymrende, at flertallet af lærerne i faget heller ikke har anden naturfaglig baggrund. Kun 40 procent har fysik/kemi eller biologi som linjefag og kun 60 procent har en matematisk studentereksamen.

Lærerruddannelsens profil er åbenlyst mere humanistisk end naturvidenskabelig. Derfor vil det formentlig fortsat være vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt med linjefags-lærere indenfor naturfag direkte fra seminarierne. Til gengæld vil der være et stort behov for målrettet efter- og videreuddannelse.

Danmarks Lærerforenings undersøgelse viser, at kun 24 procent af lærerne i natur/teknik indenfor de sidste ti år har fået mere end 15 timers sammenhængende efteruddannelse i faget, og 57 procent har ingenting fået. 97 procent vurderer selv, at mere efteruddannelse vil forbedre deres forudsætninger for at undervise i natur/teknik.

Politikerne på Christiansborg har ønsket at videreføre tværfagligheden indenfor naturfag i de ældste klasser. Derfor indførte man i 2003 i den nye folkeskolelov en fælles afgangsprøve for fysik/kemi og biologi. Samtidig øgede man timetallet i fysik/kemi på bekostning af timetallet i natur/teknik i 6. klasse. Men ønsket om tværfaglighed har ikke ført til materiale, som kan hjælpe lærerne til at udføre det i praksis. Undervisningsministeriets faghæfter fra april 2004 indeholder hverken læseplan eller læsevejledning til et sådant samspil mellem fagene. Der opfordres til det, men der er ingen forslag til, hvordan det kan gøres.

Sammenlignet med natur/teknik står det bedre til med linjefagsuddannede i de ældste elevers naturfag. Danmarks Lærerforenings undersøgelse viser, at 66 procent af lærerne i fysik/kemi har det som linjefag. Men det kan se meget anderledes ud i løbet af få år, da over halvdelen af fysik/kemi-lærerne går på pension indenfor de næste ti år, og det kan blive meget vanskeligt at erstatte dem med nye med tilsvarende kvalifikationer. Så her er der også brug for mere efteruddannelse. 96 procent af fysik/kemi-lærerne efterlyser det, mens 44 procent aldrig har deltaget i efteruddannelse indenfor faget.

Flere steder har man taget initiativer i naturfag og det har ført til tæt samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner og virksomheder. Det gælder bl.a. Naturvidenskabernes Hus i Bjerringbro, Science Team i Kalundborg og Natlyprojektet i Århus.

Danmarks Lærerforening anbefaler:

- **Naturfag prioriteres som et nationalt indsatsområde, som skal understøtte kommuner, skoler og lærere i deres lokale initiativer**
- **Folketinget følger indsatsområdet op med reel satsning på den naturfaglige undervisning**
- **Der bør udarbejdes en "overfaglig" læseplan for hele naturfagsområdet**
- **Alle skoler bør råde over veluddannede resursepersoner i naturfag, som kan give faglig sparring til øvrige kolleger**
- **Der skal sikres vidensspredning på tværs af kommuner og skoler**
- **Alle skoler bør kortlægge de fysiske rammer på og omkring skolen for at sætte yderligere fokus på og skabe muligheder for den eksperimenterende undervisning tilpasset de lokale vilkår**
- **Faglige kompetencer bør vægtes højt ved fagfordeling og teamdannelse på skolerne**
- **Seminarierne alene kan ikke levere et tilstrækkeligt antal lærere med kompetence til undervisning i natur/teknik og fysik/kemi. Der bør derfor afsættes særskilte midler til, at interesserede lærere kan kvalificeres til undervisning på området gennem efteruddannelse**

- **Erhvervslivet opfordres til at formulere et skoleansvar på linje med virksomhedernes sociale ansvar for på den måde at styrke samarbejdet mellem folkeskolen og erhvervslivet**

Danmark bryder den sociale arv – men der kan gøres endnu mere

Ifølge PISA-undersøgelsen i 2000 er Danmark dårligere end de øvrige nordiske lande til at bryde den negative sociale arv. Udsagnet bygger på, at danske elever med de kortest uddannede forældre klarer sig relativt dårligere i PISAs læseprøver end eleverne med de længst uddannede forældre.

Det må antages, at de to-sprogede udgør en stor gruppe af børn med kortest uddannede forældre. Andre undersøgelser viser, at det ikke er anden-generations indvandreres forældres uddannelse- eller indkomstforhold, men deres tilknytning til arbejdsmarkedet, som har størst betydning for deres børns færdigheder.

Professor Gøsta Esping-Andersen er kommet frem til en anden konklusion end PISA. Gøsta Esping Andersen's forskning dokumenterer, at Danmark er blandt de bedste til at bryde den sociale arv. Han hæfter sig ved, at det er af væsentlig betydning, at så mange børn kommer i vuggestue, børnehave og dagpleje og her bliver stimuleret, så alle har et bedre udgangspunkt før skolestart.

I sin analyse af PISA-undersøgelsen har professor Niels Egelund konstateret, at fagligt niveau smitter. Går man i klasse med mange dygtige elever, bliver man stimuleret og dermed dygtigere, end man ellers ville være blevet. Går man - omvendt - i en fagligt svag klasse, er der stor sandsynlighed for, at man ikke udnytter sit faglige potentiale fuldt ud. I Danmark ligger sociale boligkvarterer i ét hjørne af kommunen, villakvarterer i et andet, og det slår igennem på skolernes faglige resultater.

BUPL og Danmarks Lærerforening har tidligere udarbejdet en række konkrete forslag til, hvordan pædagoger og lærere bedst samarbejder om at støtte børn fra ressourcetsvage familier med bl.a. begrebsdannelse og sproglig opmærksomhed. Disse vil kunne styrke indsatsen for at bryde den negative sociale arv.

Der findes endnu ingen danske undersøgelser af skolernes betydning for at bryde den sociale arv. Men i halvårsrapporten fra Det Økonomiske Råd i december 2003 fremhæver de økonomiske vismænd en rapport fra Browning og Heinesen, som konkluderer, at klassekvotienten har betydning for det faglige udbytte for eleverne.

I Finland og Sverige mener man også, at den gratis skolebespisning en væsentlig betydning for at skabe grundlag for at bryde den sociale arv. I Danmark afskaffede man skolebespisningen i 1902 og i dag er der givet mulighed for at etablere skolemadsordninger, der er fuldt forældrefinansierede, hvilket ikke vil udligne den sociale arv.

Dygtige skoleledere, der har tid til faglig og pædagogisk sparring med engagerede og professionelle lærere, som har ansvaret for undervisningen kombineret med tilstrækkelige resurser er den grundlæggende forudsætning for, at skolens undervisning kan medvirke til at øge den sociale mobilitet. Der er derimod intet, der tyder på, at ekstern kontrol, centralt udformede test mv. understøtter dette arbejde – tværtimod.

Danmarks Lærerforening anbefaler:

- **Kommunerne må etablere socialt afbalancerede skoledistrikter. Frit valg til de stærke må ikke ske på de svages bekostning.**
- **Skolens integrationsindsats over for de to-sprogede børn og deres forældre må suppleres med en indsats med fokus på beskæftigelse og bolig**
- **Skoler og institutioner udarbejder handleplaner for hvordan forældrene kan understøtte institutionens eller skolens opgave. Forældrebestyrelserne spiller en nøglerolle i arbejdet.**
- **Klassen og klasselæreren skal styrkes.**
- **Øget fokus på socialt vanskeligt stillede børn i samarbejdet mellem pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere**
- **Gratis bespisning for alle elever**

Evaluerings skaber grundlag for dialog

Forandringer og kvalitetsudvikling skal gennemføres i den konkrete undervisningssituation, derfor bør evaluering være en naturlig del af en professionel lærers arbejde. I Danmarks Lærerforenings professionsideal står bl.a. at "læreren skal reflektere over og aktivt udvikle sin praksis" samt "indgå ligeværdigt og loyalt i samarbejde med kolleger og påtage sig medansvar for fælles faglig og pædagogisk refleksion og udvikling."

Der er derfor god grund til at overveje initiativer, som kan fremme lærerens praktiske anvendelse af evalueringsredskaber.

PISA 2000 viste, at Finland er det land i OECD, der giver størst frihed til den enkelte lærer – og hvis elever samtidig scorer blandt de bedste i PISAs undersøgelse. Den finske uddannelsesstyrelse lægger ikke vægt på inspektioner og kontrol, men den har tiltro til skolen og tillid til, at lærerne arbejder professionelt ud fra de opstillede mål.

Modsætningen er erfaringer fra England, som benytter sig flittigt af nationale tests. Her viser det sig, at de ikke underbygger en positiv udvikling på skolerne, men derimod indsnævrer deres indsats.

I Danmarks Lærerforening har vi med projektet "på vej med evaluering" forsøgt at støtte lærerne i deres arbejde med evaluering.

Regeringen ønsker øget fokus på evaluering i folkeskolen, og Danmarks Lærerforening har tilbudt at gå ind i en national indsats for at udvikle evalueringskulturen i folkeskolen. Men ligesom med erfaringerne med læseindsatsen er det uhyre vigtigt, at kulturen skabes ad frivillighedens og de lokale initiativers vej. Med udgangspunkt i et centralt ansvar for, at der sker noget, skal man i kommuner og på skolerne udvikle de evalueringsredskaber, som passer bedst.

Danmarks Lærerforening anbefaler:

- **Undervisningsministeriet, KL og Danmarks Lærerforening gør den løbende evaluering til det fælles indsatsområde i skoleåret 2005/2006**
- **De tre parter udsender i fællesskab inspirationsmateriale til skolerne**
- **Lærerens evaluering af den konkrete undervisning er helt afgørende for kvalitetsudviklingen i skolen. Derfor skal evalueringskulturen i folkeskolen styrkes**
- **Evaluering skal understøtte udviklingen af undervisningen, og må ikke blive en bureaukratisk belastning**
- **Lærere, børnehaveklasseledere og skoleledere må i fællesskab udvikle den løbende evaluering**
- **Den enkelte skole forpligtes til ved skoleårets afslutning at redegøre for, hvordan de har grebet opgaven an.**